

บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮอดสร่ง กรณีศึกษา

พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง

อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด

**Role of Monks in Preserving Hod Song Culture Case Study Phra Athikan
Thawatchai Thawaro, Dong Mak Fai Village, Sree Sawang
Sub - district, Phone Sai District, Roi Et Province**

อริศรา เพ็ชรรักษา และ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Arissara Petruksa and Pongsawut Rachjun

Roi Et Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, Email: seat007@outlook.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮอดสร่ง กรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด 2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮอดสร่ง กรณีศึกษาพระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮอดสร่ง กรณีศึกษาพระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 6 กลุ่ม คือ 1) ผู้ใหญ่บ้าน 2) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน 4) ปราชญ์ชาวบ้าน 5) ประชาชน และ 6) พระสงฆ์ แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสาร วรรณกรรมและแบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการศึกษาประเด็นบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮอดสร่ง กรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประเพณีฮอดสร่งจะดำเนินการในรูปแบบของกิจกรรมประเพณี โดยมีวัดเป็นสถานที่หลักในการจัดกิจกรรม พระสงฆ์ผู้ที่จะได้รับการฮอดสร่งจะประกอบไปด้วย 3 ปัจจัยหลัก คือ 1) ต้องเป็นผู้ที่มีพรรษาเก่า 3 พรรษาขึ้นไป 2) ต้องเป็นผู้ที่มี

* วันที่รับบทความ: 19 มิถุนายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 1 กรกฎาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 7 กรกฎาคม 2564

Received: June 19, 2021; Revised: July 1, 2021; Accepted: July 7, 2021

การศึกษานักธรรมหรือพระไตรปิฎก และ 3) ต้องเป็นที่เคารพนับถือประชาชนในหมู่บ้าน พระสงฆ์ที่อยู่ครบ 3 พรรษา เมื่อได้รับการฮอตจะมีตำแหน่งศรัทธาคือ ซา พระสงฆ์ที่อยู่ครบ 10 พรรษา เมื่อได้รับการฮอตจะมีตำแหน่งศรัทธาคือ พระครูหรือญาณครูซา ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮอดสร่ง กรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประเพณีฮอดสร่งไม่ได้ดำเนินการจัดขึ้นทุกปีหรือจัดเป็นงานประจำปี จึงเป็นสาเหตุให้วัดที่มีพระภิกษุสงฆ์พร้อมที่จะได้รับการฮอตสร่งมีจำนวนน้อย เพราะว่าประเพณีฮอดสร่งต้องอาศัยพระภิกษุสงฆ์ที่มีความรู้ อยู่จำพรรษาได้มากกว่า 3 พรรษาขึ้นไป ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนเรื่องประเพณีฮอดสร่งจึงกระทำได้ยาก และผลการศึกษาประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮอดสร่ง กรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ควรมีการส่งเสริมให้พระภิกษุมีการศึกษา ให้ได้มีศรัทธาในการอยู่ในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการส่งเสริมจากเจ้าอาวาส การส่งเสริมจากชาวบ้าน หรือเป็นผู้อุปการะพระสงฆ์ และให้กำลังใจพระสงฆ์อยู่เสมอ ๆ เพราะประเพณีฮอดสร่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีผู้ศรัทธาและพระสงฆ์อยู่จำพรรษาได้ครบ 3 หรือ 10 พรรษา

คำสำคัญ: บทบาท; พระสงฆ์; การอนุรักษ์; วัฒนธรรม; ประเพณี

Abstracts

The objectives of this research were 1. to study Role of Monks in Preserving Hod Song Culture Case Study Phra Athikan Thawatchai Thawaro, Dong Mak Fai Village, Sree Sawang Sub - district, Phone Sai District, Roi Et Province 2. To analyze the problems and obstacles of Role of Monks in Preserving Hod Song Culture Case Study Phra Athikan Thawatchai Thawaro, Dong Mak Fai Village, Sree Sawang Sub - district, Phone Sai District, Roi Et Province 3. To suggest solutions to the problems and obstacles of Role of Monks in Preserving Hod Song Culture Case Study Phra Athikan Thawatchai Thawaro, Dong Mak Fai Village, Sree Sawang Sub - district, Phone Sai District, Roi Et Province It is a qualitative research with research tools such as an indepth interview with 6 target groups : 1) the village headman, 2) the village headman 3) the village committee, and 4) the villager 5) the people and 6) the monks, then take the information gathered from the document Literature and interview form to analyze the content (content analysis)

Study results Role of Monks in Preserving Hod Song Culture Case Study Phra Athikan Thawatchai Thawaro, Dong Mak Fai Village, Sree Sawang Sub - district, Phone Sai District, Roi Et Province. It was found that the Hod Song tradition was held in the form of traditional activities. The temple is the main place for activities. the monk who will receive the raven Rhodsong consists of 3 main factors : 1) Must be a person who has more than 3 years of age 2) Must be a person who has a Dharma education or the Tripitaka and 3) must be respected by the people in the village Priests who have completed 3 years when receiving HUD will have a position of faith, namely sa. Priests who have completed 10 years when receiving HAD will have a position of Faith is Phra

Kru or Yacrusa. The results of the study of problems and obstacles on the Role of Monks in Preserving Hod Song Culture Case Study Phra Athikan Thawatchai Thawaro, Dong Mak Fai Village, Sree Sawang Sub - district, Phone Sai District, Roi Et Province, found that the Hod Song tradition is not held every year? Organized as an annual event Therefore, there are few temples with monks who are ready to receive ceremonies. Because the Hod Song tradition relies on knowledgeable monks. Therefore, it is difficult to organize learning for the community about the Hod Song tradition and the results of a study on the issues, solutions and obstacles of the monks' Role of Monks in Preserving Hod Song Culture Case Study Phra Athikan Thawatchai Thawaro, Dong Mak Fai Village, Sree Sawang Sub - district, Phone Sai District, Roi Et Province. found that monks should be encouraged to have education. to have faith in living in Buddhism especially the promotion from the abbot promotion from villagers or being a patron of monks And always encourage the monks because the education in the Hod Sang tradition only occurs when there are believers. and the monks have completed 3 or 10 years of Buddhist Lent

Keywords : Role; Monks; Conservation; Cultural; Traditions

บทนำ

ประเทศไทยได้รับเอาวัฒนธรรมมาจากพระพุทธศาสนาประเพณีปฏิบัติเป็นวิถีชีวิตจนกลายมาเป็นรูปแบบเอกลักษณ์เฉพาะของคนไทย พระพุทธศาสนาจึงถือว่าเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติไทย ซึ่งจะได้จากการที่มีวัดกระจายอยู่ทั่วไปในทุกหมู่บ้านทุกชุมชนของสังคมไทย วัดจัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งมีบทบาทต่อสังคมในฐานะเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทำบุญตามประเพณีจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นที่พบปะสร้างสรรค์เนื่องในโอกาสต่าง ๆ พระพุทธศาสนาจึงอยู่คู่กับสังคมไทยมานาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการดำรงชีวิตของชาวไทยส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยชาวไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 95 นับถือพระพุทธศาสนาและได้นำมาเป็นแนวทางแห่งการใช้ชีวิตการทำมาหากินจนเกิดเป็นวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและเอกลักษณ์มรดกของชาติไทย พระสงฆ์จึงมีบทบาทอย่างมากในเรื่องวิถีชีวิต การนำทางในการดำรงชีวิตทั้งในทางตรงและทางอ้อมในพิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นทั้งผู้ที่ให้คำปรึกษาในปัญหาที่มองไม่เห็นทางออก ตั้งแต่ระดับชนชั้นนำจนถึงชนระดับล่าง เป็นทั้งผู้สืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ แต่หน้าที่ที่สำคัญที่สุดคือการสอนให้คนเรียนรู้จักตนเองและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม ในกิจการของคณะสงฆ์ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทพระสงฆ์อย่างมาก เพราะถือว่าพระสงฆ์นั้นมีความสำคัญต่อการสร้างระเบียบแบบแผนและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชนซึ่งมีหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเพื่อการเผยแผ่ และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ได้น้อมนำพระธรรมคำสอนไป

ปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและในสังคม (พระครูธรรมธรนิเทศ อภิญาโณ และพระครูสุนทรเจติยาภิวัฒน์, 2559 : 82-90)

พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในด้านการสืบสานวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ภาษาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่และความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์จึงสามารถใช้บทบาทดังกล่าวในการถ่ายทอดประวัติหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาสู่ความเป็นรูปธรรมให้มากขึ้นและเด่นชัดยิ่งขึ้น (พระครูกิตติวรานุวัตร และคณะ, 2561 : 468-487)

การฮอตสรงของชาวอีสานเป็นพิธีตั้งสมณศักดิ์และเป็นการยกย่องสรรเสริญในคุณงามความดีของพระภิกษุผู้ปฏิบัติชอบ ซึ่งในสมัยโบราณหากมีพิธีเถราภิเษกฮอตสรง ณ ที่ใดแล้วผู้คนจะหลั่งไหล เข้าร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก พิธีดังกล่าวเกี่ยวข้องกับชั้นยศของพระสงฆ์ ลำดับชั้นสมณศักดิ์ของพระสงฆ์อีสานในครั้งโบราณ นิยมถือตามแบบอย่างมาจากกรุงศรีสัตนาคนหุต และเมืองหลวงพระบางในอดีต ซึ่งแบ่งเป็นลำดับชั้นได้คือ 1) ชั้นสำเร็จ (บางแห่งเรียกสมเด็จ) 2) ชั้นชา (ปริชา) 3) ชั้นคุ (ครู) 4) ชั้นราชคุ (สำหรับครูบาอาจารย์สอนลูกเจ้านาย) 5) ชั้นเจ้าหัวคูฝ่าย 6) ชั้นเจ้าหัวคูด้าน 7) ชั้นเจ้าคุหลักคำ 8) ชั้นเจ้าคุลูกแก้ว 9) ชั้นเจ้าคุยอดแก้ว 10) ชั้นราชคุหลวง ซึ่งจะเห็นได้จากการลาสิกขาออกไปเป็นคฤหัสถ์ การสรรเสริญในคุณงามความดี พร้อมกันนั้นก็ถือว่าเป็นผู้รู้ บุคคลที่ได้ผ่านการฮอตครั้งที่ 1 เรียกว่า “จารย์” เป็นต้น การฮอตสรงถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทั้งในด้านจิตใจและคุณค่าในด้านความเชื่อ การยกย่องสรรเสริญพระภิกษุที่ได้ผ่านประเพณีฮอตสรง จึงได้รับอิทธิพลในด้านจิตใจและความเชื่อทั้งการยอมรับและให้การเคารพนับถือของญาติโยม ซึ่งในแต่ละชั้นจะมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันทั้งในด้านของฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริหาร ดังนั้น ประเพณีฮอตสรงจึงถือเป็นประเพณีที่เป็นมงคลของชาวพุทธโดยเฉพาะชาวพุทธในภาคอีสานซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากทั้งศาสนาพราหมณ์ เป็นไปในลักษณะที่ผสมผสานจนเกิดเป็นประเพณีขึ้น อันเป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นระเบียบแบบแผน การฮอตสรงจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะเป็นประเพณีที่มีทั้งระเบียบและแนวทางปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยเฉพาะประเพณีฮอตสรงชาวพุทธในภาคอีสาน (พระครูเมตตาภิรัตติวิมล, 2555 : 2)

บ้านดงหมากไฟและหมู่บ้านใกล้เคียงถือเป็นกลุ่มชาวอีสานอีกส่วนหนึ่งที่ยังนำเอาประเพณีฮอตสรง (พิธีเถราภิเษก) มาปฏิบัติเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นโบราณ ซึ่งนำโดยพระอธิการวัชชัย ถาวโร รักษาการเจ้าอาวาสวัดบ้านดงหมากไฟเป็นเสาหลักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮอตสรง ด้วยความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเป็นการยอมรับและยกย่องพระภิกษุซึ่งเป็นผู้มีคุณสมบัติพร้อมได้รับเกียรติ และเป็นที่เคารพนับถือแก่พระเณรและชาวบ้านในชุมชนของตนเอง อันถือว่าเป็นมงคลเป็นบุญในด้านของสังคมยังนำมาซึ่งความสามัคคีและเป็นการสืบทอดประเพณีฮอตสรงของชาวบ้านบ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด

ไปในตัว ทั้งในด้านของความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและในด้านของประเพณีอันเป็นความประพฤติปฏิบัติของคนส่วนใหญ่ที่ได้สืบทอดกันมา

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮัตสรงกรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอนาทม จังหวัดน่าน ในบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮัตสรง และเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคอันจะนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮัตสรง กรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอนาทม จังหวัดน่าน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮัตสรง กรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอนาทม จังหวัดน่าน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮัตสรง กรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอนาทม จังหวัดน่าน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮัตสรง กรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอนาทม จังหวัดน่าน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ 1. ผู้ใหญ่บ้าน 2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3. คณะกรรมการหมู่บ้าน 4. ประชาชนบ้าน 5. ประชาชน และ 6. พระสงฆ์ จำนวนทั้งสิ้น 18 คน
2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) โดยมีกรอบวิเคราะห์ตามประเด็นที่จะทำการศึกษาซึ่งทำการสังเคราะห์จากกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัย โดยอยู่ภายใต้ประเด็น การวิจัย ดังนี้คือ 1) ประเด็นบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮัตสรง กรณีศึกษา พระอธิการ ธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอนาทม จังหวัดน่าน 2) ประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮัตสรง กรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอนาทม จังหวัดน่าน และ 3) ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

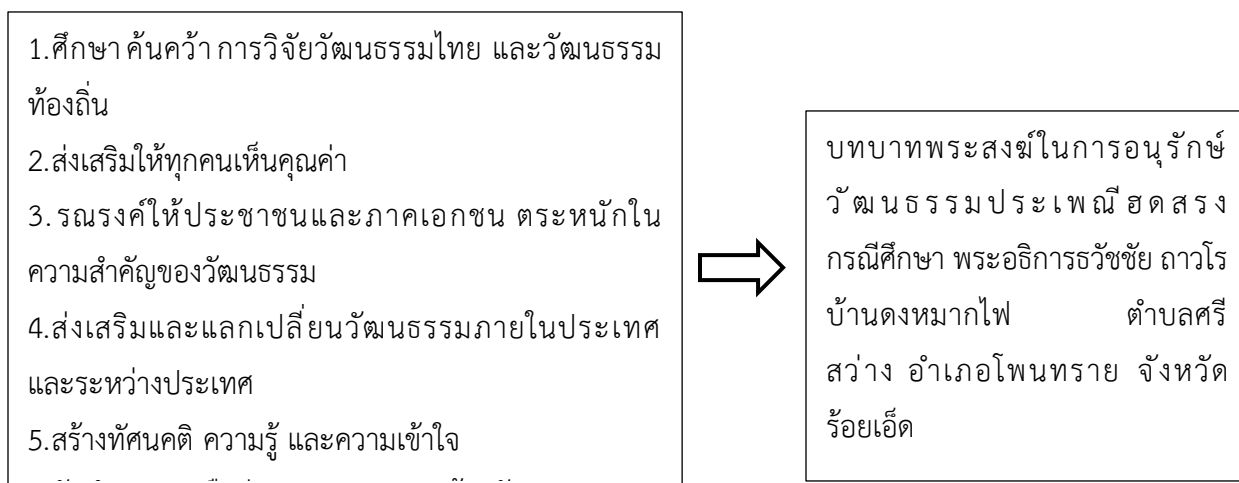
ของบทธาบทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮาดสร้ง กรณีสึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บำดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอพนทราย จังหวัตร้อยเอ็ด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (document research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกตกับการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์แยกแยะเป็นประเด็นต่างๆ โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษา และตามกรอบแนวคิด เพื่อทำให้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่รวบรวมประเด็นได้อย่างมีระบบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทธาบทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮาดสร้ง กรณีสึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บำดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอพนทราย จังหวัตร้อยเอ็ด” มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮอตสรง กรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด” มีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮอตสรง กรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

1.1 ประเด็นด้านการให้การศึกษา ค้นคว้า และการวิจัย พบว่า การให้การศึกษาเกี่ยวกับประเพณีฮอตสรง จะจัดขึ้นในรูปแบบของกิจกรรมประเพณี โดยมีวัดเป็นสถานที่สำคัญในการจัดกิจกรรม พระสงฆ์ที่ผู้ที่จะได้รับการฮอตสรงนั้นจะประกอบด้วยปัจจัยหลัก ดังนี้ ต้องเป็นผู้ที่มีพรรษาเก่า 3 พรรษาขึ้นไป ต้องเป็นผู้ที่มีการศึกษานักธรรมหรือพระไตรปิฎก และต้องเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านจึงจะได้รับการยกขึ้นเพื่อความศรัทธาและเลื่อมใส ส่วนการอนุรักษ์วัฒนธรรมจะได้จัดขึ้นในรูปแบบของประเพณีโดยส่วนใหญ่เพื่อให้คนรุ่นหลัง ได้ศึกษาเป็นความรู้ในด้านความงามของวัฒนธรรม และความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้านกับศาสนา

1.2 ประเด็นด้านการส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า พบว่า ประเพณีฮอตสรงจะเป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นค่าของพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และเป็นการให้กำลังใจพระสงฆ์ ให้ท่านมีกำลังใจในการอยู่ในร่มกาสาวพัสตร์ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาจนทันมีอายุพรรษาครบที่จะจัดพิธีฮอตสรง ซึ่งการส่งเสริมสนับสนุนพระสงฆ์ก็จะสามารถนำไปสู่การจัดพิธีฮอตสรงขึ้นได้ ดังนั้น การส่งเสริมให้คนเห็นคุณค่าของพระสงฆ์นั้น ก็เหมือนการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของประเพณีฮอตสรง

1.3 ประเด็นด้านการรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชนตระหนักในความสำคัญ พบว่า การรณรงค์ให้จัดงานเป็นรูปแบบประเพณีฮอตสรง และมีการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนชักชวนให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมประเพณีด้วยกัน และทางพระสงฆ์จะประกาศบอกว่า วันนี้จะมีการให้กับฮอตพระรูปนั้น เพราะพรรษาของท่านครบแล้ว คือได้จำพรรษาอยู่ได้ 3 ถึง 4 พรรษาแล้ว พอสมควรจะฮอต และสถาปนาให้ท่านเป็นพระผู้ใหญ่ ชาวบ้านก็จะมาร่วมกันมาอนุโมทนาบุญด้วยกัน โดยมีชาวบ้านมาเป็นเจ้าภาพถวายกองฮอต ให้เขาได้มีส่วนร่วมในการทำบุญ เพราะถือว่าพระนี่ถือเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชนและเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน

1.4 ประเด็นด้านการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ พบว่า ประเพณีนี้มาจากฝั่งขวาของแม่น้ำโขง จากล้านช้างมาตั้งแต่สมัยโบราณ ประเพณีฮอตสรงจะนิยมฮอตในแถบภาคอีสาน ซึ่งประเพณีฮอตสรงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ยังยึดหลักโบราณของประเพณีที่สืบทอดกันมา อาจจะมีการเปลี่ยนไปนำตามเหตุปัจจัยใจของยุคปัจจุบัน แต่ก็สามารถผสมผสาน ความคิดของคนในยุคโบราณกับยุคปัจจุบันให้สอดคล้องกันในด้านความคิดและด้านการจัดกิจกรรมประเพณีฮอตสรง ให้มีความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการจัดกิจกรรมประเพณีฮอตสรงให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยมีพระสงฆ์เป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธา

1.5 ประเด็นด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ พบว่า ความเข้าใจในการทอดสงปัจจุบันของชาวบ้านนั้นคือ พระสงฆ์ต้องอยู่ครบ 3 พรรษา จึงได้รับการทอดสง มีตำแหน่งศรัทธา คือ “ซา” พระสงฆ์ต้องอยู่ครบ 10 พรรษา จึงได้รับการทอดสง มีตำแหน่งศรัทธาคือ “พระครู” หรือ “ญาครูซา” พระสงฆ์ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอุปฌาย์จึงได้รับการทอดสง และพระสงฆ์ที่ได้รับตำแหน่งอื่น ๆ ที่พระเจ้าอยู่หัวมอบให้จึงจะได้รับการทอดสง

1.6 ประเด็นด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม พบว่า ปัจจุบันพระสงฆ์มีความรู้ในด้านเทคโนโลยีมาก จึงมีการจัดทำเครือข่ายระบบสารสนเทศ ในด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีขึ้นมามากมาย และยังมีการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ แม้กระทั่งการทำความรู้ผ่านเทคโนโลยีโดยอาศัยมหาวิทยาลัยสงฆ์ในการกลั่นกรองความรู้ผ่านเทคโนโลยี พระสงฆ์จึงสามารถนำความรู้นี้ออกเผยแพร่แก่ชุมชนชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

2. ปัญหาและอุปสรรคของบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีทอดสง กรณีศึกษา พระอธิการวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 ประเด็นด้านการให้การศึกษา ค้นคว้า และการวิจัย พบว่า ปัญหาของการทอดสง คือ ประเพณีทอดสงไม่ได้จัดขึ้นทุกปีหรือจัดเป็นงานประจำปี นานครั้งจึงจะมีวัดที่มีพระภิกษุพร้อมที่จะได้รับการทอดสง เพราะประเพณีทอดสง ต้องอาศัยพระภิกษุที่มีความรู้ อยู่จำพรรษาได้ครบตามกำหนดหรือพระภิกษุสงฆ์ต้องจำบทสวดมนต์ไม่ได้ เพราะพระส่วนใหญ่ที่เข้ามาบวชนั้น มักจะเป็นพระผู้ที่มีอายุมาก จึงเป็นข้อจำกัดของพระภิกษุบางรูปที่ท่านอ่านหนังสือไม่ออก การจัดประเพณีทอดสงจึงมีการจัดขึ้นน้อย และทำให้การจัดการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนได้น้อย

2.2 ประเด็นด้านการส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า พบว่า ปัญหาการส่งเสริม ทุกวันนี้ประเพณีการทอดสงมีน้อย ไม่ค่อยมีพระเข้ามาบวชแล้วจะอยู่ได้ถึง 3 พรรษา ประกอบกับภาระหน้าที่มากของประชาชนหรือตัวพระสงฆ์เอง จึงมีการเรียนรู้ที่น้อย การส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของการทอดสงนั้น จึงทำให้คนเข้าใจได้ยากถึงความสำคัญ of ประเพณี และด้วยหน้าที่การงานและสิ่งที่จะต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง จึงทำให้ประเพณีทอดสงมีคุณค่าน้อยมากในสมัยปัจจุบัน อีกทั้งชาวบ้านก็ไม่เข้าใจถึงประเพณีนี้ เพราะการขาดความต่อเนื่องจากคนสมัยโบราณคอยสอนและสืบสานเหมือนอดีต ความเคารพและความศรัทธาต่อพระสงฆ์จึงลดลงและไม่ค่อยให้ความสำคัญกับประเพณีนี้มากเท่าที่ควร

2.3 ประเด็นด้านการรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชนตระหนักในความสำคัญ พบว่า ปัญหาของการรณรงค์คือ เมื่อประชาชนสัมพันธ์ไปในชุมชน ปัญหาหนึ่งคือชาวบ้านมีหน้าที่การงานที่ต้องทำ มีภาระทางครอบครัว ช่วงที่จัดงานประเพณีขึ้น ถ้ามันไม่ตรงวันเสาร์วันอาทิตย์ หรือวันหยุด ชาวบ้านก็จะไม่ได้มีส่วนร่วมในประเพณี

เมื่อชาวบ้านไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม เขาก็จะไม่ได้เห็นกิจกรรมต่างๆ เมื่อไม่ได้เห็นความเคารพ ความศรัทธา ความเชื่อถือ มันก็จะเริ่มจางหายไป

2.4 ประเด็นด้านการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ พบว่า การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมนั้น มันต้องอาศัยการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ขึ้น เมื่อมีงานในวัดที่เป็นงานใหญ่ จะมีการนิมนต์พระจากทางอื่นมาร่วมงาน หรือประชาชนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของหมู่บ้าน แต่ในด้านประเพณีฮีดตรงนาน ๆ จะจัดขึ้นครั้ง เพราะมีปัจจัยสำคัญหลายอย่าง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมนี้กับชุมชนอื่น จึงมีโอกาสน้อยมาก และการที่จะอธิบายหรือการแลกเปลี่ยนนั้น มีโอกาสที่จะทำได้ยาก

2.5 ประเด็นด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ พบว่า ในทัศนคติ ความรู้และความเข้าใจนั้น โดยส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ผู้ไม่เป็นที่เลื่อมใส หรือศรัทธาของชาวบ้านในการสร้างทัศนคติให้ชาวบ้านได้เข้าใจถึงความเป็นมาหรือการยกพระภิกษุรูปนั้นขึ้นศรัทธา ถึงแม้จะมีอายุครบแต่ความศรัทธานั้นยังไม่มีแก่ชาวบ้าน จึงทำให้เกิดการไม่ยอมรับเมื่อจะจัดทำพิธีฮีดตรงจึงไม่สามารถทำได้

2.6 ประเด็นด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม พบว่า การจัดทำเครือข่ายสารสนเทศ ต้องอาศัยเทคโนโลยีที่ต้องใช้ปัจจัยในการซื้อขาย ซึ่งทางพระสงฆ์นั้น บางรูปท่านไม่ค่อยมีปัจจัยและไม่มีเครือข่ายที่จะจัดทำสารสนเทศ และไม่มีคนที่มีความรู้ ทำไม่เป็น ไม่มีอุปกรณ์ ไม่มีเครื่องมือ ไม่มีผู้ที่เสียสละเข้ามาบริหารจัดการเครือข่ายด้านสารสนเทศให้กับวัด และด้วยกิจกรรมของสงฆ์ที่ต้องปฏิบัตินั้น จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะเรียนรู้บริหารจัดการดังกล่าว

3. แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮีดตรงกรณีศึกษา พระอธิการวัชชัย ฉาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

3.1 ประเด็นด้านการให้การศึกษา ค้นคว้า และการวิจัย พบว่า ควรมีการส่งเสริมให้พระภิกษุมีการศึกษา ให้ได้มีศรัทธาในการอยู่ในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการส่งเสริมจากเจ้าอาวาส การส่งเสริมจากชาวบ้าน หรือเป็นผู้อุปการะพระสงฆ์ และให้กำลังใจพระสงฆ์อยู่เสมอ ๆ เพราะการศึกษาในประเพณีฮีดตรงจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีผู้ศรัทธา และอยู่ได้ครบ 3 หรือ 10 พรรษา และพยายามเทศนาสอนชาวบ้านให้รับรู้ถึงอานิสงส์ในการฮีดตรง เพื่อให้ชาวบ้านไม่ลืมนั่นวัฒนธรรมประเพณีโบราณ และในด้านของญาติโยมต้องให้กำลังใจพระสงฆ์ในการอยู่ในพระพุทธศาสนา ให้ท่านได้อยู่ในพรรษาให้ครบ เพื่อที่จะได้มีการจัดงานประเพณีขึ้น

3.2 ประเด็นด้านการส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า พบว่า ประเพณีฮีดตรงต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างสมัยใหม่และสมัยเก่าเข้าด้วยกัน การส่งเสริมถึงจะมีคุณค่าเพราะการนำประเพณีเข้ามาผสมผสานกัน จะทำให้ผู้คนสนใจในประเพณีที่จัดขึ้น เมื่อผู้คนสนใจจะทำให้คนเหล่านั้นเห็นคุณค่าทางด้านประเพณี และพระสงฆ์จะมีส่วนในหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ในยุคปัจจุบันพระสงฆ์ต้องเข้าหาชาวบ้าน

นำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเพณีฮตสรง ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าของประเพณีฮตสรง และช่วยกันส่งเสริมให้ประเพณีอยู่กับชาวบ้านอย่างยั่งยืน

3.3 ประเด็นด้านการรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชนตระหนักใน重要性 พบว่า ประเพณีจะขาดไม่ได้ซึ่งประชาชนและเอกชน การที่จะทำให้ประชาชนและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นต้องทำให้ศรัทธาขึ้น เกิดก่อน การทำให้ศรัทธาขึ้นเกิดต้องอาศัยพระภิกษุที่มีความรู้ และเป็นที่น่าเคารพ ซึ่งหาได้ยากมาก เพราะต้องอาศัยการปฏิบัติตนหลายปี ฉะนั้นภิกษุต้องปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเคารพ จึงจะสามารถนำประชาชนและเอกชนตระหนักถึง重要性ได้

3.4 ประเด็นด้านการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ พบว่า แนวทางการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมนั้นต้องอาศัยภาคประชาชนและเอกชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประเพณี โดยอาศัยแนวคิดที่หลากหลายในการจัดระบบระเบียบของประเพณี เพื่อให้สามารถดึงดูดผู้คนเข้ามาชมงาน ถึงจะเกิดการเรียนรู้ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และจะทำให้คนเหล่านั้นสามารถนำความรู้ออกไปสู่ภายนอกได้

3.5 ประเด็นด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ พบว่า การสร้างทัศนคติและความรู้ ความเข้าใจ พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ชาวบ้าน จึงจะสามารถนำพาการยอมรับในตัวบุคคลว่ามีความสามารถมีคุณสมบัติควรค่าแก่การยกย่องสถานะ และทัศนคติของผู้คนสำคัญ ถ้าสามารถสร้างความศรัทธาและความเข้าใจในผู้คนได้ การรักษาวัฒนธรรมก็จะมี ฉะนั้นการทำความเข้าใจ หรือสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้คนจึงต้องอาศัยความงามในรูปแบบประเพณีและความเพลิดเพลินให้เกิดการเรียนรู้

3.6 ประเด็นด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม พบว่า ควรมีการจัดทำระบบสารสนเทศ ในเชิงบูรณาการให้เข้าถึงกลุ่มบุคคลทุกชนชั้น เช่น ต้องมีป้ายรายละเอียดของงานประเพณีฮตสรง มีการใช้สื่อโซเชียลมีเดียเป็นการเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ของงาน ต้องมีบุคลากรผู้ชำนาญด้านเทคโนโลยีที่ต้องอาศัยความเข้าใจในการใช้งาน เช่น เครื่องเสียงประชาสัมพันธ์ ต้องวางกรอบเวลาให้ลงตัวงานประเพณีฮตสรงจึงจะสำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮิดสร่ง กรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้คือ

1. บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮิดสร่ง กรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

ด้านการให้การศึกษา ค้นคว้า และการวิจัย กล่าวคือ บทบาทของพระในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮิดสร่ง จะให้มีการศึกษาที่จัดขึ้นในรูปแบบของกิจกรรมประเพณี โดยมีวัดเป็นสถานที่สำคัญในการจัดกิจกรรม พระสงฆ์ที่ผู้ที่จะได้รับการฮิดสร่งนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีพรรษาว่า 3 พรรษาขึ้นไป ต้องเป็นผู้ที่มีการศึกษานักธรรม หรือพระไตรปิฎก และต้องเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน จึงจะได้รับการยกขึ้นเพื่อความศรัทธาและเลื่อมใส ส่วนการอนุรักษ์วัฒนธรรมจะได้จัดขึ้นในรูปแบบของประเพณีโดยส่วนใหญ่ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเป็นความรู้ในด้านความงามของวัฒนธรรม และความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้านกับศาสนา ซึ่งสอดคล้องแนวคิดบทบาทของ พัทธยา สายหู (2545 : 118) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทคือ การมีแบบแผนของวัฒนธรรมไว้มิใช่แต่เพียงเกิดความเป็นระเบียบ แต่เป็นสิ่งจำเป็นของสังคม คือ ช่วยให้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสังคมแต่ละคนที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน มิฉะนั้นการจะทำประโยชน์เสนอสนองกันที่จะกระทำไม่ได้ลำบากหรือไม่ได้เลย ด้วยเหตุนี้จึงต้องรู้ตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของคนที่เกี่ยวข้องด้วยการกระทำที่เป็นส่วนของความสัมพันธ์อันยืนยาวจะต้องมีหลักเกณฑ์วิธีการที่เป็นหลักฐานและในการกระทำของคนทั้งสองฝ่ายได้คาดหมายและตกลงบทบาทหน้าที่ได้สอดคล้องตรงกันตามความประสงค์ของกันและกัน ซึ่งคนในสังคมได้กำหนดกันด้วยงานหรือหน้าที่ ซึ่งผู้นั้นต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นตาม “บท” ที่สังคมกำหนดไว้ให้แสดงสิ่งที่แสดงหรือกระทำไปตามบทนั้น คือ “บทบาท” และสามารถเปลี่ยนได้ ถ้างานที่ต้องทำนั้นเปลี่ยนไป แต่ถ้าบทบาทเปลี่ยนไป ความเป็นบุคคลทางสังคมก็เปลี่ยนไป ทั้ง ๆ ที่ตัวคนก็ยังเหมือนเดิม

ด้านการส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า กล่าวคือ บทบาทของพระในการส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่าของประเพณีฮิดสร่งนั้น จะเป็นรูปการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นค่าของพระผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และเป็นการให้กำลังใจพระสงฆ์ให้ท่านมีกำลังใจในการอยู่ในร่มกาสาวพัสตร์ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา จนท่านมีอายุพรรษาครบที่จะจัดพิธีฮิดสร่ง ซึ่งการส่งเสริมสนับสนุนพระสงฆ์ก็จะสามารถนำไปสู่การจัดพิธีฮิดสร่งขึ้นได้ ดังนั้นการส่งเสริมให้คนเห็นคุณค่าของพระสงฆ์นั้น ก็เหมือนการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของประเพณีฮิดสร่ง ซึ่งสอดคล้องแนวคิดบทบาทของ สำราญ ต้นเรืองศรี (2530 : 8) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของบทบาท มีดังนี้คือ 1) บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทตามอุดมคติ เป็นบทบาทที่มีการกำหนดสิทธิหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้ 2) บทบาท

ที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งอาจไม่ตรงตามบทบาทตามอุดมคติทุกประการ และอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล 3) บทบาทที่กระทำจริง เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้กระทำไปจริง ตามความเชื่อความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง บทบาท เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมที่บุคคลพึงแสดงออกตามสถานภาพที่ตนเป็นอยู่ในขณะนั้น บทบาท จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าใจพฤติกรรมของบุคคล และสามารถจัดระเบียบการอยู่ร่วมกัน และร่วมกันพัฒนาชุมชนและสังคมให้เจริญก้าวหน้าได้กล่าวคือบทบาทมีความสำคัญในการกำหนดหน้าที่ ของบุคคล ช่วยให้บุคคลนั้นปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง

ด้านการรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชนตระหนักในความสำคัญ กล่าวคือ การรณรงค์ให้จัดงาน เป็นรูปแบบประเพณีฮอตสรง และมีการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนชักชวนให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมประเพณีด้วยกัน โดยมีชาวบ้านมาเป็นเจ้าภาพถวายกองฮอต ให้เขาได้มีส่วนร่วมในการทำบุญ เพราะถือว่าพระนี่ถือเป็นจุด ศูนย์กลางของชุมชน และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องแนวคิดการมีส่วนร่วมของ สมหมาย กิตยากุล (2542 : 27) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่มพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติ และร่วมกันรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ ยอมรับของผู้อื่น พร้อมทั้งจะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชนขณะเดียวกันต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์ นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

ด้านการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ กล่าวคือ ประเพณีนี้ มาจากฝั่งขวาของแม่น้ำโขง จากล้านช้างมาตั้งแต่สมัยโบราณ ประเพณีฮอตสรงจะนิยมฮอตในแถบภาคอีสาน ซึ่งประเพณีฮอตสรงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ยังยึดหลักโบราณของประเพณีที่สืบทอดกันมา อาจจะมีการเปลี่ยนไปนำ ตามเหตุปัจจัยใจของยุคปัจจุบัน แต่ก็สามารถผสมผสาน ความคิดของคนในยุคโบราณกับยุคปัจจุบันให้สอดคล้อง กัน ในด้านความคิดและด้านการจัดกิจกรรมประเพณีฮอตสรง ให้มีความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ในการจัด กิจกรรมประเพณีฮอตสรงให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยมีพระสงฆ์เป็นที่ตั้งแห่งความดีงาม ซึ่งสอดคล้องแนวคิด การอนุรักษ์ของ ไพฑูรย์ ทองสม (2556 : ออนไลน์) กล่าวไว้ว่า การเผยแพร่แลกเปลี่ยน โดยการส่งเสริมและ สนับสนุนกิจกรรมให้เกิดการเผยแพร่แลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง โดยให้มีการเผยแพร่ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วยสื่อและวิธีการต่าง ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มชน และท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก

ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ กล่าวคือ ความเข้าใจในการฮอตสรงปัจจุบันของชาวบ้านนั้นคือ พระสงฆ์ต้องอยู่ครบ 3 พรรษา จึงได้รับการฮอตสรง มีตำแหน่งศรัทธา คือ “ชา” พระสงฆ์ต้องอยู่ครบ 10 พรรษา จึงได้รับการหตสงฆ์ มีตำแหน่งศรัทธาคือ พระครูหรือญาณครูชา พระสงฆ์ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ จึงได้รับการฮอตสรงและพระสงฆ์ที่ได้รับตำแหน่งอื่น ๆ ที่พระเจ้าอยู่หัวมอบให้จึงได้รับการฮอตสรง ซึ่งสอดคล้องแนวคิดการอนุรักษ์ของ ไพฑูรย์ ทองสม (2556 : ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่า การทำให้ดูเป็นตัวอย่างถือว่าเป็นวิธีการถ่ายทอดของผู้อาวุโส หรือ ผู้เฒ่าผู้แก่โดยเป็นตัวอย่างของคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง ชุมชนเดียวกันการคิดร่วมกัน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมชาติ มีการแลกเปลี่ยนและเสนอความเห็นอย่างมีเหตุผลเปิดโอกาสถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน

ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม กล่าวคือ ปัจจุบันพระสงฆ์มีความรู้ในด้านเทคโนโลยีมาก จึงมีการจัดทำเครือข่ายระบบสารสนเทศ ในด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีขึ้นมามากมาย และยังมีการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ แม้กระทั่งการทำความรู้ผ่านเทคโนโลยี โดยอาศัยมหาลัยสงฆ์ในการกลั่นกรองความรู้ผ่านเทคโนโลยี พระสงฆ์จึงสามารถนำความรู้นี้ออกเผยแพร่แก่ชุมชนชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องแนวคิดการอนุรักษ์ของ จิตรดารมย์ รัตนวุฒ (2556 : 135-169) ได้กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยนั้นต้องจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานเพื่อให้ประชาชนเข้าใจ สามารถเลือกสรร ตัดสินใจและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตทั้งนี้สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นด้วย

2. ปัญหาและอุปสรรคของบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮอตสรง กรณีศึกษา พระอธิการวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอนาทม จังหวัดร้อยเอ็ด

ด้านการให้การศึกษา คั่นคว่า และการวิจัย กล่าวคือ ปัญหาของการฮอตสรง คือ ประเพณีฮอตสรงไม่ได้จัดขึ้นทุกปีหรือจัดเป็นงานประจำปี ระยะเวลายาวนานครั้งจะมีวัดที่มีพระภิกษุพร้อมที่จะได้รับการฮอตสรง เพราะประเพณีฮอตสรง ต้องอาศัยพระภิกษุที่มีความรู้ อยู่จำพรรษาได้ครบตามกำหนด การจัดประเพณีฮอตสรงจึงมีไม่บ่อย เลยทำให้การจัดการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนได้น้อย ซึ่งสอดคล้องแนวคิดการอนุรักษ์ของ จิตรดารมย์ รัตนวุฒ (2556 : 135-169) ได้กล่าวไว้ว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยนั้นต้องศึกษา คั่นคว่า และการวิจัยวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งที่มีการรวบรวมไว้แล้วและยังไม่ได้ศึกษา เพื่อทราบความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นมรดกของไทยอย่างถ่องแท้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต เพื่อให้เห็นคุณค่า ทำให้เกิดการยอมรับ และนำไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมต่อไป

ด้านการส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า กล่าวคือ ปัญหาการส่งเสริม ทุกวันนี้ประเพณีการทอดสงฆ์มีน้อย ไม่ค่อยมีพระเข้ามาบวชแล้วจะอยู่ได้ถึง 3 พรรษา ประกอบกับภาระหน้าที่มากของประชาชนหรือตัวพระสงฆ์เอง จึงมีการเรียนรู้น้อย การส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของการทอดสงฆ์นั้น จึงทำให้คนเข้าใจได้ยากถึงความสำคัญของประเพณีน้อย ซึ่งสอดคล้องแนวคิดการอนุรักษ์ของ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2525 : 63) ได้กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปะการแสดงพื้นบ้านไว้ดังนี้การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน สมบูรณ์แบบ ควรจะหมายถึง การนำเอาทรัพยากร วัฒนธรรม กรมชลนั้น ๆ มาใช้ประโยชน์ ในการพัฒนา ในการจัดการศึกษาพัฒนาสุขภาพอนามัยพัฒนาจริยธรรมและพัฒนาชีวิตให้เกิดความสำเร็จร่วมกับภาวะเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่ในสังคม ของกลุ่มชนนั้นกระบวนการส่งเสริมควรกระทำเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและให้เกิดผล ชิมลิก จนเกิดเป็นนิสัยรวมของกลุ่มคนโดยให้กลุ่มชนมีอำนาจและหน้าที่ต่อกิจกรรมการส่งเสริมนี้ให้มากที่สุด

ด้านการรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชนตระหนักในความสำคัญ กล่าวคือ ปัญหาของการรณรงค์คือ เมื่อประชาชนสัมพันธ์ไปในชุมชน ปัญหามันคือชาวบ้านมีหน้าที่การทำงานที่ต้องทำ มีภาระทางครอบครัวช่วงที่จัดงานประเพณีขึ้น ถ้ามันไม่ตรงวันเสาร์วันอาทิตย์ หรือวันหยุด ชาวบ้านก็จะไม่ได้มีส่วนร่วมในประเพณี เมื่อชาวบ้านไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมเขาก็จะไม่ได้เห็นกิจกรรมต่างๆ เมื่อไม่ได้เห็นความเคารพ ความศรัทธา ความเชื่อถือ มันก็จะเริ่มจางหายไป ซึ่งสอดคล้องแนวคิดการอนุรักษ์ของ ไพฑูรย์ ทองสม (2556 : ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระ และความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้น ๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วยการฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมการประยุต์ โดยการปรับหรือการผสมผสานความรู้เก่ากับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ให้เหมาะสมกับสมัยใหม่ เช่น การใช้ยาสมุนไพรในโรงพยาบาล ประสานกับการรักษาสมัยใหม่ การทำพิธีบวงสรวงไม้ เพื่อให้เกิดสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติ รักษาป่ามากยิ่งขึ้น การประยุต์ประเพณีการทำบุญข้าวเปลือกที่วัด มาเป็นการสร้างธนาคารข้าวเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ขาดแคลน

ด้านการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ กล่าวคือ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณีเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ต้องอาศัยการจัดงานของวัดและชาวบ้าน แต่ว่าเมื่อการจัดงานของชาวบ้านไม่ได้มีการดำเนินการขึ้นทุก ๆ ปี การที่จะอธิบายหรือการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมนั้น จึงไม่มี

โอกาสที่จะกระทำ หรือถ้ามีก็มีโอกาสแลกเปลี่ยนน้อย ซึ่งสอดคล้องแนวความคิดการอนุรักษ์ของ สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2525 : 63) ได้กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปะการแสดงพื้นบ้านไว้ดังนี้การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน สมบูรณ์แบบ ควรจะหมายถึง การนำเอาทรัพยากร วัฒนธรรมนั้นๆ มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนา การจัดการศึกษา พัฒนาสุขภาพอนามัย พัฒนาจริยธรรม และพัฒนาชีวิตให้เกิดความสำเร็จร่วมกับภาวะเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่ในสังคมของกลุ่มชนนั้น กระบวนการส่งเสริมควรกระทำเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง และให้เกิดผลสัมผัสกันเกิดเป็นนิสัยรวมของกลุ่มคนโดยให้กลุ่มชนมีอำนาจ และหน้าที่ต่อกิจกรรมการส่งเสริมนั้นให้มากที่สุด

ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้และความเข้าใจ กล่าวคือ ในทัศนคติ ความรู้นั้นโดยส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ผู้ไม่เป็นที่เลื่อมใส หรือศรัทธาของชาวบ้าน ในการสร้างทัศนคติให้ชาวบ้านได้เข้าใจถึงความเป็นมา หรือการยกพระภิกษุรูปนั้นขึ้นศรัทธา ถึงแม้จะมีอายุครบ แต่ความศรัทธานั้นยังไม่มีแก่ชาวบ้าน จึงทำให้เกิดการไม่ยอมรับ เมื่อจะจัดทำพิธีฮีดตสงจึงไม่สามารถทำได้ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดบทบาทของพระสงฆ์ของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2533 : 43) ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์ในชนบทมีพื้นฐานได้รับความศรัทธา เคารพ ของชาวบ้านเป็นแกนนำในการ เข้าไปมีบทบาท พัฒนาชุมชน ซึ่งเมื่อพระสงฆ์นำพาชาวบ้านพัฒนาจิตใจหรือวัตถุในกิจกรรมใดใดมักจะได้รับความร่วมมือ ช่วยเหลือจากชาวบ้านอย่างมีจิตศรัทธา สามารถประสบความสำเร็จในการดำเนิน ได้โดยง่ายและเสียค่าใช้จ่ายน้อย แต่บทบาทพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ ยังไม่จำกัดอยู่ในแวดวงเฉพาะพระสงฆ์ในบางพื้นที่ ยังไม่กว้างขวางนัก และยังมีกิจกรรมลักษณะต่างคนต่างทำ ดังนั้นพระสงฆ์ในชนบทจำเป็นต้องพยายามเข้าไปช่วยพัฒนาชุมชนให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยจะต้องพัฒนาควบคู่ไปทางด้านวัตถุและจิตใจแต่จะเน้นในด้านใดมากกว่ากัน ควรจะพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจในแต่ละชุมชนการดำเนินงานพัฒนาชนบทให้บรรลุวัตถุประสงค์จะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนจึงจะสำเร็จได้เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปบทบาทของพระสงฆ์ต่อชุมชนถูกลดทอนลงไปมาก ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนมักจะไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากหลายฝ่ายทั้งประชาชนบางส่วนและราชการ พระสงฆ์ที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชนบทจะต้องต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ มากมายทั้งประชาชนในชุมชนและข้าราชการจากภายนอกเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับและเชื่อถือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประชาชนเพื่อให้ประชาชน เข้าร่วมในการพัฒนา มันเป็นกลยุทธ์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนพระสงฆ์จึงมี ความสำคัญและจำเป็นต้องพัฒนาสังคมและต้องพยายามสร้างการยอมรับจากประชาชนเพื่อเป็นสื่อกลางในการชักจูง ประชาชนเข้าร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองด้วยความเต็มใจ

ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม กล่าวคือ การจัดทำเครือข่ายสารสนเทศต้องอาศัยเทคโนโลยีที่ต้องใช้ปัจจัยในการซื้อขาย ซึ่งทางพระสงฆ์นั้น บางรูปท่านไม่ค่อยมีปัจจัยและไม่มีเครือข่ายที่จะจัดทำสารสนเทศ ทั้งยังขาดคนที่มีความรู้ กระทำไม่เป็น ไม่มีอุปกรณ์ ไม่มีเครื่องมือ ไม่มีผู้ที่เสียสละเข้ามาดูแลบริหารเครือข่ายด้านสารสนเทศให้กับวัดและด้วยกิจกรรมของสงฆ์ที่ต้องปฏิบัติ นั้น จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะเรียนรู้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องแนวคิดบทบาทของพระสงฆ์ของ อภิชัย พันธเสน (2539 : 205 - 206) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันว่าต้องอาศัยคุณสมบัติของวัดและพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นศูนย์รวมความศรัทธาอันถาวรของประชาชนมาประยุกต์ใช้ในการชักนำประชาชนร่วมกันพัฒนาสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และยังเสนอแนวคิดที่ว่าพระสงฆ์ต้องปรับเปลี่ยนประสบการณ์และอุดมการณ์ในลักษณะที่ตอบสนองปัญหา ความต้องการของชุมชนในลักษณะประสมประสานกับการทำงานของกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้นำชุมชน รวมทั้งประชาชนในชุมชน

3. แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีฮอดสรงกรณีศึกษา พระอธิการธวัชชัย ถาวโร บ้านดงหมากไฟ ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

ด้านการให้การศึกษาค้นคว้า และการวิจัย กล่าวคือ ควรมีการส่งเสริมให้พระภิกษุมิมีการศึกษาให้ได้มีศรัทธาในการอยู่ในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการส่งเสริมจากเจ้าอาวาส การส่งเสริมจากชาวบ้าน หรือเป็นผู้อุปการะพระสงฆ์ และให้กำลังใจพระสงฆ์อยู่เสมอ ๆ เพราะการศึกษาในประเพณีฮอดสรงจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีผู้ศรัทธาและอยู่ได้ครบ 3 หรือ 10 พรรษา

ด้านการส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า กล่าวคือ พระสงฆ์มีส่วนในหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ในยุคปัจจุบันพระสงฆ์ต้องเข้าหาชาวบ้านนำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเพณีฮอดสรง ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าของประเพณีฮอดสรง และช่วยกันส่งเสริมให้ประเพณีอยู่คู่กับชาวบ้านอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องแนวคิดบทบาทของพระสงฆ์ของ อภิชัย พันธเสน (2539 : 208- 209) ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์ - ชาวบ้าน คือพระสงฆ์จะเข้าไปร่วมกับชาวบ้านในการพัฒนาท้องถิ่นโดยไม่อาศัยกลไกของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนันหรือข้าราชการอื่น ๆ พระสงฆ์ที่ใช้รูปแบบการพัฒนาดังกล่าวพบที่จังหวัดเลย โดยเฉพาะในพื้นที่ ที่มีอิทธิพลของคอมมิวนิสต์เคยปรากฏในอดีต เมื่อทางราชการไม่สามารถเข้าไปพัฒนาพื้นที่เหล่านี้ได้พระสงฆ์จึงเข้าไปแทนโดยไม่อาศัยข้าราชการเนื่องจากเป็นการเหมาะสมที่พระสงฆ์จะเข้าป่าเพื่อไปพัฒนากับชาวบ้านเพื่อป้องกันการใส่ร้ายป้ายสี ถ้าฆราวาสเข้าไปมักถูกเจ้าหน้าที่เพ่งเล็งว่าเป็นผู้นิยมคอมมิวนิสต์

ด้านการรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชนตระหนักในความสำคัญ กล่าวคือ ประเพณีจะขาดไม่ได้ซึ่งประชาชนและเอกชน การที่จะทำให้ประชาชนและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นต้องทำให้ศรัทธาในเกิดก่อน การทำให้ศรัทธาในเกิดต้องอาศัยพระภิกษุที่มีความรู้ และเป็นที่น่าเคารพ ซึ่งหาได้ยากมาก เพราะต้องอาศัยการปฏิบัติตนหลายปี ฉะนั้นภิกษุต้องปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเคารพ จึงจะสามารถนำประชาชนและเอกชนตระหนักถึงความสำคัญได้ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดการอนุรักษ์ของ ไพฑูรย์ ทองสม (2556 : ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่า การปลูกจิตสำนึกโดยให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนในท้องถิ่นที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพวิถีชีวิตและความเป็นมาของชุมชนอันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย การฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังจะสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมการพัฒนา โดยริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพ ควบนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อต่อยอดเพื่อใช้ในการผลิต การตลาด และการบริหาร ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ด้านการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ กล่าวคือ แนวทางการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมนั้นต้องอาศัยภาคประชาชนและเอกชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประเพณี โดยอาศัยแนวคิดที่หลากหลายในการจัดระบบระเบียบของประเพณี เพื่อให้สามารถดึงดูดผู้คนเข้ามาชมงาน ถึงจะเกิดการเรียนรู้และส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และจะทำให้คนเหล่านั้นสามารถนำความรู้ออกไปสู่ข้างนอกได้ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดการอนุรักษ์ของ ไพฑูรย์ ทองสม (2556 : ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่า การเผยแพร่แลกเปลี่ยน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมให้เกิดการเผยแพร่แลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวางโดยให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วยสื่อและวิธีการต่าง ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มชน และท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งประเทศอื่นๆ ทั่วโลก ซึ่งสอดคล้องแนวคิดการอนุรักษ์ของ จิตรดารมย์ รัตนวุฒ (2556 : 135-169) กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยนั้นต้องส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยการใช้ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน

ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ กล่าวคือ การสร้างทัศนคติและความรู้ความเข้าใจ พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ชาวบ้าน จึงจะสามารถนำพาการยอมรับในตัวบุคคลว่ามีความสามารถ มีคุณสมบัติควรค่าแก่การยกย่องสถานะ และทัศนคติของผู้คนสำคัญ ถ้าสามารถสร้างความศรัทธาและความเข้าใจ ในผู้คนได้ การรักษาวัฒนธรรมก็จะมี ฉะนั้น การทำความเข้าใจหรือสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้คนจึงต้องอาศัยความงาม ในรูปแบบประเพณี และความเพลิดเพลินให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องแนวความคิดการอนุรักษ์ของ ไพฑูรย์ ทองสม (2556 : ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่า ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ผู้ดำเนินงาน และปราชญ์ท้องถิ่น ให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญาและพัฒนาความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ จัดให้มีการยกย่องและประกาศเกียรติคุณในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีโอกาสได้รับการยกย่อง และประกาศเกียรติคุณในระดับที่สูงขึ้นไป และการทำให้ดูเป็นตัวอย่างถือว่าเป็นวิธีการถ่ายทอด ของผู้อาวุโส หรือผู้เฒ่าผู้แก่โดยเป็นตัวอย่างของคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง ชุมชนเดียวกันการคิดร่วมกัน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมชาติ มีการแลกเปลี่ยนและเสนอความเห็นอย่างมีเหตุผล เปิดโอกาสถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน

ด้านการจัดหาระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม กล่าวคือ ให้มีการจัดหาระบบ สารสนเทศ ในเชิงบูรณาการให้เข้าถึงกลุ่มบุคคลทุกชนชั้น เช่น ต้องมีป้ายรายละเอียดของงานประเพณีฮัตสรง มีการใช้สื่อโซเชียลมีเดียเป็นการเผยแผ่กิจกรรมต่างๆ ของงาน ต้องมีบุคลากรผู้ชำนาญด้านเทคโนโลยีที่ต้องอาศัย ความเข้าใจในการใช้งาน เช่น เครื่องเสียงประชาสัมพันธ์ ต้องวางกรอบเวลาให้ลงตัวงานประเพณีฮัตสรง จึงจะสำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี ซึ่งสอดคล้องแนวความคิดการอนุรักษ์ของ ไพฑูรย์ ทองสม (2556 : ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนา โดยริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพ ควรนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อต่อยอดเพื่อใช้ในการผลิต การตลาด และการบริหาร ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม การถ่ายทอด โดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านการเลือกสรรกลั่นกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบ และรอบด้านแล้วไปถ่ายทอดให้แก่คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติ ได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ส่งเสริม กิจกรรม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 ควรมีการจัดงานประเพณีฮอตสรง มีขึ้นในทุกวัด ให้ประชาชนบ้านดงหมากไฟและใกล้เคียงให้ความสำคัญกับประเพณีฮอตสรงมากขึ้น

1.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามาช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนในด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมประเพณีฮอตสรง

1.3 ภาครัฐในส่วนของการส่งเสริมวัฒนธรรมควรเข้ามาให้ความรู้ในด้านของวิธีการปฏิบัติกิจกรรมหรือนำการจัดกิจกรรมประเพณีฮอตสรง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนอื่น ๆ ด้วย เพื่อจะได้ทราบข้อมูลหรือปัญหาอุปสรรคระหว่างชุมชนนั้นที่ทำการศึกษานั้น จะเป็นแนวทางต่อไปข้างหน้าในการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ถูกต้อง ถ้ามีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ย่อมจะส่งผลต่อผลการศึกษาวิจัยที่จะเกิดความหลากหลายต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนพิธีการ และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องและชัดเจนของประเพณีฮอตสรง

เอกสารอ้างอิง

พัทยา สายหู. (2545). *กลไกของสังคม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระครูธรรมธรนิเทศ อภิญาโณ และ พระครูสุนทร เจติยาภิวัฒน์. (2559). บทบาทของวัดในการเสริมสร้างให้เกิดสันติสุขในชุมชน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 4 (ฉบับพิเศษ), 82-90

พระครูกิตติวรานุวัตร, พระฉัตรชัย อธิปัญญา และ พระอุดมสิทธิธนายก. (2561). บทบาทพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทย. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. ปีที่ 5 (3), 468-487.

พระครูเมตตาจิตติวิมล (อภัย อภโย). (2555). *การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อในประเพณีฮอตสรงของชาวตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ ทองสม. (2556). แนวทางการอนุรักษ์ สืบสาน และเผยแพร่ภูมิปัญญาชุมชน. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 25613. แหล่งที่มา: www2.tsu.ac.th/clw/main/files_sec2.pptx.

- จิตรดารมย์ รัตน์วุฒ. (2556). มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการอนุรักษ์และการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา การแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น*. 1 (1), 135-169.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2553). *พระมหาสมณนิยมในการบริหารการคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- สมหมาย กิตยากุล. (2542). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำแม่สรวย จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำราญ ต้นเรืองศรี. (2530). *บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของสมาชิกกองอาสาสมัครรักษาดินแดน ศึกษาจากทัศนะของเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอสมาชิกกองรักษาดินแดนและกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดปราจีนบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2525). *วรรณคดีและวรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- อภิชัย พันธเสน. (2539). *พัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรค. ตอนที่ 3 ความหวัง ทางออกและทางเลือกใหม่*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา.
- อภิชัย พันธเสน. (2539). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.